

Sporazum med magnati in železničarji

Magnate so prisilili na podaljšanje dogovora z direktno kritiko kapitalistične uprave. Kompromis je obojestranski "zmaga".

Chicago. — Sporazum med železničarji in upravitelji železnice, s katerim so podaljšali sedanji dogovor začasne redukcije za devet mesecev, je prišel nepričakovano, ker je že zdelo se, da se bodo pogajanja razbila. Sedaj si obe stranki lastita "zmago". Ta "zmaga" je v kompromisu in je v luči pogajanj in zahtev 75% na strani železničarjev in 25% na strani železnice.

Ko so se pričela pogajanja, so zastopniki železnice zahtevali podaljšanje sedanjega sporazuma s prvim februarjem in sklenitev novih pogojev in stalno redukcijo. Za vzrok so navedli slabo finančno stanje železnice in pa dozorlosti obligacij, bondov, v prihodnjem letu v vsoti \$300,000,000.

S to zahtevo so iznenadili voditelje železničarjev, ker so bila pogajanja sklenjena pod izrecnim sporazumom, da se bo razpravljalo le o vprašanju podaljšanja sedanjega dogovora začasne redukcije potom odtegnitve plač za deset odstotkov. Ni so pa bili nepripravljeni tudi na ta incident. Zahtevo magnatov so emfatično odklonili in v daljši izjavi, ki ima malo primer v zgodovini mezdnih pogajanj, če sploh kaj, navedli svoje argumente.

V izjavi pravijo, da železničarji ne mislijo plačevati "dole" neprednemu kapitalu, ki leži investiran v zaprtih ali delno obratujočih tovarnah in nerabni železniški opremlj. Železničarji so zaposleni le 50% od normale in prejema le 50% normalnega zaslužka. Nobene dote ne prejema, da so do nje bolj upravičeni kot pa lastniki železnice. Železnice obratujejo le 55% od normale, kljub temu pa lastniki zahtevajo, da se njih investicije obrestujejo stodoletno — na račun plač.

Železničarji so danes še v večji mizeriji kot so bili pred letom delno vsled začasne redukcije, ki bo lastnikom letos prinesla 200 milijonov, in delno vsled povečane brezposelnosti. V tem letu je bilo 110,000 delavcev odslovljenih, drugi pa delajo omejen čas. Kljub temu pa morajo podpirati tudi brezposelne, bodisi direktno ali pa z delitvijo dela.

"Zakaj naj bi lastniki prejeli polno plačo, ko pa železnice obratujejo le polovično? In zakaj naj železniški delavec, če ne dela, ne prejema ničesar, in kadar je zaposlen pa manj kot zasluži?" sta dve pomembni vprašanji v tej izjavi.

V nji nadalje argumentirajo, da redukcije plač pomenijo narodni samomor, na kar pa železničarji še niso pripravljeni. "Z vašo taktiko skušate le še poslabšati situacijo... Mi nismo z vami pripravljeni sodelovati v nobenem programu, ki bi razmere še poslabšal... Če so lastniki železnice upravičeni do restavriranja normalnih dividend in obresti, so železničarji še toliko bolj upravičeni do restavriranja starih mezd."

Magnate železnice kritizirajo in trga jo na kosce ter jim očitajo nezmožnost pri upravljanju sedanjega sistema. Dolže jih soodgovornosti z drugimi kapitalisti vred za vso mizerijo ameriškega ljudstva. Napram upraviteljem železnice se izražajo bolj obzirno in pravijo, da so le sluge in zastopniki bankirjev, ki kontrolirajo železnice. Zastopati morajo stališče kot jim za bankirji diktirajo.

Ker so se voditelji železničarjev odločno uprli reviziji te-

meljnih mezd in stavili protipredlog za podaljšanje sedanjega dogovora za eno leto, so pogajanja prišla v zastoj. Zastopniki železnice tudi niso skušali pobijati izjave, ki jih je potisnila v defenzivo, ker je bila njena logika neizpodbitna ter podprta z močnimi organizacijami — najboljimi argumentom.

Po več dnevih zastoja so lastniki ponudili kompromis za podaljšanje sedanjega dogovora za šest mesecev. Tudi to so železničarji odklonili z argumentom, da bi bili čez šest mesecev na isti točki kot sedaj. Kompromis je vseboval tudi originalno zahtevo, da se po šestih mesecih konča dogovor in prično pogajanja na novo, reducirano lestvico. To zahtevo so železničarji kratkoma odbili.

Končni kompromis, ki v večji meri pomeni kapitulacijo železniških magnatov in nekoliko popusta s strani železničarjev, določa podaljšanje dogovora za devet mesecev. Po preteku te dobe bo zopet vzpostavljena stara meza, če prej ne pride do drugačnega dogovora.

Draga božična drevesa v Rusiji

Stanejo \$25 vsako in jih je tudi po tej ceni težko dobiti

Moskva, 24. dec. — Američani in drugi tujcem v sovjetski Rusiji, ki hočejo praznovati božični večer po starih običajih, imajo velike poteškoče. Sovjetska vlada skuša namreč odpraviti praznovanje božičnega večera in v tem je deloma uspešna, kajti večina ruskega prebivalstva ga sploh ne proslavlja. Policijske regulacije preprečujejo prodajanje božičnih dreves Rusom, ne pa tujcem. Ti lahko kupujejo drevesa, a morajo za nje plačati visoko ceno \$25 in več, a jih tudi po tej ceni težko dobiti.

Več ameriških inženirjev, ki so v službi sovjetskih trustov in katerih žene in otroci bivajo v Rusiji, so šli raje v svoje gozdove sekati drevesa kot da bi plačali pretirane cene. Težave imajo tudi pri iskanju okraskov za božična drevesa, ker ruske trgovine ne prodajajo tega blaga. Ateistična društva, ki so razširjena po vsej Rusiji, so sklicala več zborovanj za božični dan. Celo klub tujcemskih delavcev v Moskvi, katerega tvorijo povečini Nemci in Američani, je sklical antibožično zborovanje na sveti večer.

Čikaški okraj llee novo posojilo Chicago, 24. dec. — Čikaški okraj se bo ponovno obrnil na vladno korporacijo za rekonstrukcijo financ z apelom za novo posojilo. Tako je izjavil Emmett Whealan, predsednik odbora okrajnih komisarjev. On in reprezentanti državne pomožne komisije bodo v torek odpotovali v Washington, kjer bodo predložili apel odboru vladne korporacije. Whealan je dejal, da okraj potrebuje najmanj \$6,500,000 za nasičevanje brezposelnih v čikaškem okraju v januarju.

Šest japonskih vojaških letalcev se ubilo

Canghun, Mandžurija, 24. dec. — Šest japonskih vojaških letalcev se je ubilo, eden pa je bil težko ranjen, ko so kitajski insurgenti otvorili ogenj na letalo, ki je metalo bombe na njihove pozicije.

Demonstracije v Barceloni

Barcelona, Španija, 24. dec. — Policija je po daljši bitki, v kateri je bilo več oseb ranjenih, razpršila brezposelne, ki so navali na trgovine in jih plenili. Temu so sledile demonstracije, v katerih so brezposelni zahtevali kruha.

Filipinski voditelji v zagati

Odločiti se ne morejo, ali naj sprejmejo ali zavrnejo pogoje glede razglasitve neodvisnosti, ki jih je formuliral ameriški kongres

Manila, 24. dec. — Filipinski voditelji se še niso izrekli za niti proti kompromisu, ki je bil sprejet v ameriškem kongresu in se nanaša na razglasitve neodvisnosti Filipinskih otokov po preizkušnji dobi dvanajstih let. Manuel L. Quezon, predsednik filipinskega senata, se je izrekel proti sugestijam, da bi Theodore Roosevelt, guverner Filipinov, vplival na predsednika, da podpiše predlogo o neodvisnosti. Filipinov, ki je bila sprejeta v ameriškem kongresu.

V formalni izjavi Quezon pobija nekatere provizije v predlogu, ki so po njegovem mnenju v prilog kubanskim sladkornim interesom in ameriškega delavstva. Proti temu provizijam so se izrekli tudi konservativni in radikalni elementi v filipinski politiki. Ti elementi nasprotujejo, da bi Združene države držale zase nekatera filipinska pristanišča, ker bi to pomenilo le nominalno avtonomijo za Filipince in bi bili otoki tudi po razglasitvi take neodvisnosti pod ameriško nadvlado.

Velika rudarska nesreča

39 trupel rudarjev, ki so izgubili življenje zaradi eksplozije, so prinesli na površje, 15 pa jih še pogrešajo

Mowagua, Ill., 27. dec. — Petnajst od 34 rudarjev, ki jih je zajela eksplozija plina v premo-govniku Shafter zadnje soboto, še vedno pogrešajo, dočim so 39 trupel prinesli na površje do danes jutraj.

Vsi glavni predori v premo-govniku so bili preiskani, toda pogrešani rudarjev niso mogli najti. Iz tega sklepajo, da se tudi ti nahajajo pod maso kame-nja in premoga, ki se je zrušila na nje valed eksplozije plina. Reševalci, ki so bili od sobote neprestano na delu, so izgubili vsako upanje, da bi našli pogrešane rudarje še žive.

Pomožna akcija za družine ubitih rudarjev je doslej nabrala večjo vsoto denarja in župan Charles Howard je sklical posebno sejo mestnega sveta, na kateri je bilo sklenjeno, da se otvori kampanja zbiranja prispevkov v pomoč prizadetim. John J. Lewis, predsednik mednarodne rudarske unije, je daroval \$1,000, državna pomožna komisija, Rdeči križ in druge organizacije so tudi obljubile pomoč.

RUDARJI SE UPIRAJO LEWISO-VEMU REŽIMU

Poddistriktnega predsednika so izbacili iz unije, kar pa ni pomagalo. V južnem delu države bolj in bolj kipi

Harrisburg, Ill. — Lewis, predsednik stare rudarske unije, ima vedno več stitnosti s tistimi rudarji v Illinoisu, katere so operatorji forsirali, da so ostali še člani U. M. W. Najbolj so vznajani radi izrednega asesmenta po dva dolarja na mesec, katerega je Lewis odredil.

Več unij se je temu že uprlo in so člani sklenili, da ne plačajo nobenega asesmenta ne distriktni niti mednarodni uniji. V Du Quoinu, rudarji pri Majestic rovu Peabody kompanije, so pretrgali zveze s Lewiso-vo unijo in porabili blagajno za izplačitev 15 smrtnih, katere je distriktna organizacija že dolgo dolžna sorodnikom umrlih članov unije. V blagajni je bilo \$4,450.

V 11. poddistriktu pa so izključili predsednika Thomasa Camerona, ker je s policijsko pomočjo zasegel tajniške knjige in pečat. To je storil, ker ga člani niso hoteli nominirati niti nikogar od Lewisove majhne. To ga ni motilo in se je kar sam nominiral, kakor tudi vsi Lewis-ovo listo potem, ko je zasegel nominacijske listine in pečat.

Rudarji so smatrali Camerona za izključnega, ker ni že dolgo plačal nobenega asesmenta. Uradniki krajevne unije so na zaslišanju izpovedali, da je dolgoval \$97 na asesmentu. Proti njemu ni nastopila ne distriktna niti mednarodna unija in bo ostal predsednik, dokler bo kaj v blagajni.

Proti Lewis-Walkerjevemu režimu so rebelirali tudi rudarji v Dowellu, ki so zadnji teden pretrgali stike s staro unijo. V zgornjem in srednjem delu države spadajo rudarji k progresivni uniji, stara pa ima kontrolo nad južnim delom, največ v Franklin in Christian okraju. Zadnje čase pa je začel izgubljati tla tudi tukaj, največ radi izrednega asesmenta in diktature, katero oblasti, operatorji in Lewisovi ljudje izvajajo nad rudarji. Vsled tega se sentiment naglo širi za novo unijo in ga ne morejo ustaviti niti z oboroženo silo in izključevanjem.

Za novo unijo so izredno aktivne žene rudarjev, ki so organizirane v Ladies' Auxiliary. Ta organizacija je pričela formira-

Novi manevri francoske vlade

Francija želi, da predsednik Hoover napravi prvi korak v svrhe obnove pogajanj o vojnih dolgovih. — Velika Britanija zavzela stališče

Paris, 24. dec. — Premijer Joseph Paul-Boncour se je večeraj oglašal v uradu ameriškega poslanstva in ga informiral, da je njegova vlada pripravljena na obnove pogajanj o plačevanju vojnih dolgov, toda prvi korak v tej smeri mora napraviti Hooverjeva administracija.

Premijer je povedal poslaniku Edge-u, da njegova vlada nima v tem momentu nikakega načrta, toda rada bi slišala sugestije iz Washingtona, ki bi omogočile Franciji plačitev obroka \$19,261,432, ki je zapadel 15. decembra.

Poslanik Edge je takoj sporečel željo francoske vlade predsedniku Hooverju in vprašal za instrukcije. Da-li bo Hoover ugodil želji, se ne ve, ker sam ne more storiti ničesar, kongres pa je že večkrat poudaril svojo opozicijo proti reviziji dogovorov o vojnih dolgovih.

Kontroverza med Hooverjem in Rooseveltom je napravila veliko smede v francoskih diplomatskih krogih. Njihov sedanji cilj je, pridobiti Washington za obnove pogajanj o plačevanju vojnih dolgov, toda ameriška vlada naj bi napravila prvi korak.

London, 24. dec. — Velika Britanija ne bo povzela iniciative glede obnove pogajanj o vojnih dolgovih. Kakor Francija tako tudi Anglija goji upanje, da bo Amerika napravila prvi korak. Velika Britanija meni, da je jasno očrtala svoje stališče v not, ki jo je poslala ameriški vladi pred plačilom obroka na vojne dolge v Ameriki. Pripravljeni je na pogajanja s reprezentanti ameriške vlade v vsakem času, ako bo Washington uvidel, da je taka akcija na mestu.

Španija odpravi subvencije katoličkim duhovščinam

Madrid, 24. dec. — Španska skupščina je večeraj sprejela Al-borno-zovo predlogo, ki določa odpravo državnih subvencij katoličkim duhovščinam. Predlogo so pobijali agrarci, radikalni republikanci in cerkvene organizacije, dočim so jo socialisti in vladna podpirali. Krog 40,000 duhovnikov je prizadetih.

ti svoje postojanke med ženakami v krajih, katere dominira stara unija. Ta taktika se je izkazala za jako uspešno in je veliko pripomogla k širjenju uporote proti Lewisu, ki, kot izgleda, bo izgubil Illinois popolnoma v doglednem času.

"Sramota ameriških mest" dobiva nov pomen

Deset največjih ameriških mest pred bankrotom. Bankirji postajajo mestni upravitelji in — diktatorji

New York. — (FP) — Korupcija v občinah upravah je pisatelj Lincoln Stephens pred par desetletji tituliral "The Shame of the Cities" ali sramota mest. Te besede imajo danes večji pomen za deset od enajstih največjih mest kot kdaj prej, ker se nahajajo v popolnem finančnem kaosu.

Korupcija in slaba mestna uprava, ki je zgrajena na politični patronaži, sta odgovorni, da uslužbenci ne prejema plač, da se kruši šolski sistem, da ni denarja za oskrbo brezposelnih in v bedo potisnjenih milijonov da se pojavljajo davčne stavke, ki vodijo v kompletno paraliranje vlad in da se širi moč bankirjev, ki bolj in bolj postajajo mestni carji.

Edina dobra stran te situacije je, da se krušijo politične stranke, ki so zgrajene na korupciji in patronaži. Blagajne teh desetih največjih mest so prazne, pritisk s strani davkoplačevalcev in bankirjev pa vedno večji za varčevanje.

V izredno neprijetni situaciji so tamenitje v New Yorku, kakor tudi Čermakova banda v Chicagu. Na tamenitje pritiskajo bankirji, ki zahtevajo drastično znižanje izdatkov kot pogoj za nova posojila. Mesto je pričelo rabiti amortizacijski sklad, kar pomeni, da ne bo denarja, ko bo treba izplačati dozorele bonde. Najbogatejša mesto na svetu stoji pred bankrotom. Situacija ni prijetna niti za tamenitje.

"Če odpravimo patronažo, je konec naše mašine; če tega ne storimo, se bo pogreznil ves sistem. Če znižamo davke, ne bo dovolj niti za najpotrebnejše obilicije; če jih ne znižamo, imamo na rokav davčno stavko." To je paradoksalna situacija, v kateri so politični bossi.

Kaos v Chicagu postaja že kroničen. Veliki davkoplačevalci so na stavki, malim pa propadajo posredstva, če ne plačajo davkov. Vsak dan je 200 javnih dražb radi neplačanih davkov. Mesto dolguje uslužbencem nad 40 milijonov na plačah. S 1. januarjem potoče bodno posojilo v vsoti \$23,500,000. Mesto bo moralo defaltirati, če ne dobi posojila od bankirjev. Slednji so oprezni, ker se mestne finance ne izboljšujejo, ampak še slabšajo. Davčnih warrantov dvomilijone vrednosti imajo že sedaj lepe šope. Situacija je prišla tako daleč, da je vsako posojilo ne glede na pogoje zelo riskirana stvar. In bankirji so že sedaj mestni gospodarji.

Philadelphia je v sličnem kaosu. S prvim januarjem bo 3000 delavcev odslovljenih, ostalih 17,896 je bila znižana plača od 11 do 27%. Plače dobivajo zelo neredno in jim jih mesto dolguje po več tednov in mesecev — kot v Chicagu. Mestni svet je skušal zvišati davke za 20 milijonov, da krije primanjkljaj, a je s tem skoraj povzročil revolucijo davkoplačevalcev, ki so pričeli s spontano demonstracijo pred mestno hišo.

Po 1. juliju 1933, bo Detroit imel manj kot 10 milijonov za vzdrževanje vseh mestnih funkcij — sedaj potroši deset milijonov samo za vzdrževanje policijskega departamenta, welfare departament pa potrebuje milijon na mesec.

Los Angeles stoji pred defaltiranjem dozorlih bondov v vsoti \$1,800,000. Uslužbencem je že znižalo plače za 10% in sedaj stoji pred novo redukcijo. Cleveland bo prihodnje leto prekratek za štiri in pol do petih milijonov. Mesto je zadolženo do ramen — 54 centov od vsakega davčnega dolarja gre za kritje dolgov, obresti in amortizacijo.

Učiteljsstvu so bile znižane plače za deset odstotkov; groze jim nadaljnja drastična znižanja, celo do 40 in 50%.

St. Louis je odslavil dvesto uslužbencev, vsi ostali razen policije pa se vrnijo pri delu. Plače so jim bile znižane za 10% in zdaj stoji zopet pred novo redukcijo.

Mesto Baltimore je zvišalo davke v svrhu kritja deficita. Plače so bile znižane od pet do deset odstotkov.

Boston stoji pred največjim deficitom v zgodovini — od pet do sedem milijonov. Ta deficit namerava kriti z uklinjenjem šol in z redukcijo plač za deset odstotkov.

Pittsburgh je prekratek za \$3,500,000. Deficit skuša kriti z neplačanimi počitnicami od enega do treh mesecev.

Od 11 največjih mest je edino San Francisco, ki mu ne grozi deficit in ni znižal plač. Uslužbenci prispevajo v pomočni sklad "prostovoljno."

Mladi morilec dobi novo obravnavo

Državno vrhovno sodišče je ponovno preprežilo justifikacijo na električnem stolu

Springfield, Ill., 24. dec. — Sedemnajstletni Russell McWilliams, ki je pred enim letom v roparskem napadu umoril izvedenika cestne šolnice v Rockfordu, Ill., in je bil zaradi tega slična še dvakrat obsojen na smrt na električnem stolu, bo dobi tretjo obravnavo. Tako se glasi odlok državnega vrhovnega sodišča, ki je bil večeraj objavljen.

Državni pravdnik Robert E. Nash iz Rockforda je takoj podzvel akcijo, da pride mladi morilec pred novo obravnavo. Izjavil je, da bo tudi na prihodnji obravnavi zahteval smrtno kazen za morilec.

Clarence Darrow, znan ameriški odvornik, ki je največji priromogel, da je doček dobi novo obravnavo, je z veseljem pozdravil odlok vrhovnega sodišča. Rekel je, da bo McWilliams branil tudi na tretji obravnavi, ako bo vprašan.

Sodnik Arthur E. Fisher iz Rockforda, ki je dvakrat obsodil morileca na smrt, je izjavil, da se ne strinja z odlokom vrhovnega sodišča.

Kanada se udeleži svetovne konference za skrajšanje delovnika

Ottawa. — Kanadska vlada je sklenila, da se udeleži svetovne konference za skrajšanje delovnika, katero sklicuje Delavski urad Lige narodov. Prične se 10. januarja v Ženevi. Glavno vprašanje bo splošno znižanje delovnika na 40 ur na teden.

Na konferenci bodo zastopniki delavstva in delodajalcev vseh Liginih držav. Povabljeni sta bili tudi Rusija in Združene države, ki nista v Ligi.

Komunistični izgredi v Nemčiji

Wuppertal, Nemčija, 24. dec. — Pet oseb je bilo težko ranjenih tekom komunističnih izgredov. Do izgredov je prišlo, ko so komunisti polili s petrolejem božično drevo v mestnem parku in ga zažgali. V akcijo je bila posvana policija, ki je pričela streljati na izgrednike in jih končno razpršila.

Havana prepovedala polnočne mase

Havana, Kuba, 24. dec. — Militaristične avtoritete so prepovedale polnočne mase na sveti večer v katoliških cerkvah v havanski provinci kljub protestom verskih organizacij. Avtoritete pravijo, da se boje izgredov.

Voditelji brezposelnih delavcev, katere so privedli v Washington ob otvoritvi kongresa prve dni v decembru, so povedali kongresnikom, da prazni želodci ne morejo čakati. Kljub temu ni kongres storil ničesar.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NAJNOBNE PODOPOSNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) \$2.00 per year, \$1.00 for 6 months; for Canada \$3.00 per year, \$1.50 for 6 months; for Europe \$4.00 per year, \$2.00 for 6 months; for Australia \$5.00 per year, \$2.50 for 6 months.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Editorial office: 200 South La Salle Ave., Chicago, Illinois.

Glasovi iz naselbin

Zanimive besedice iz raznih krajev

Malo pregleda

Manticoke, Pa. — Prav nič ne škoduje, ako se seznanimo z resnico v javnosti. Božič je za nami. V domovini so nas stariši tirali k spovedi, da nas gospod župnik ali kaplan odveže strašnih grehov. Tukaj smo nekateri vendar postali toliko svobodni, miselnosti, da se z blaževim žegnanim možemo več, kar pa je mnogim zoprno, ako se človek svobodno miselnosti izraža. Tako je med nami Slovenci, ki se štejemo za drugi slovenski kulturni narod.

Velika večina Slovencev se je naselila v kempe okoli premogorov, po šumih, po rudotoplinah, sploh kjer je najgrše in naporno delo, najdeš Slovence. Kako izobrazbo smo prinesli s seboj iz domovine, ni treba komentirati. Da smo Slovenci kot mali narod pripomogli precej do sedajšnjih razmer v industriji, moramo tudi priznati. Sam sem eden tistih: vse en dan preobrniti, potem pa pri sodku prmejšati. Sam sem več naladal kot oha Poljaka. Pa daj še za en klet. Magari za dva, jutri bom pa dve kare več naladal! Tako smo govorili in delali kot norci. Danes ni veliko bolje, le da ni treba toliko delati, pa ni ne dolarjev. Kdor jih ima, je srečen.

Strajk 1. 1922 je bil le oddih proti današnjim razmerom. Kaj mislite, ljubitelji resnice, koliko je nas nesramni, nenasitni kapitalistični sistem spametoval? Prav nič. Še se zbiramo pri pižajci. Vse drugo smo prej kakor to, kar smo. Prišel bo čas, ko bo nazadnjajstva konec, kajti v to nas silijo razmere.

V dotiko pridem z mnogimi ljudmi. Že par mesecev pomagam v mali alakčičarji, katero lastuje Frank Kitt v Hanoverju. Na stotine premogorjev se menja sem in tja, kadar rovi obratujejo. Marsikaj človek sliši v tej čakalnici. Zato vendar imamo svoj delavski list, da se od časa do časa pogovorimo o te min omem. Ker mi je resnica ljuba (to sem podedoval po očetu), nikdar se nisem delal angelja, ker nisem, veseljak sem bil, to sem še danes, ako treba. Dasi napol dušen, ne jadikujem, še na misel mi ne pride.

Resnična želja moja je, da bi delavec prišel do večje zavednosti in poštvalnosti za naše delavske interese. Pa na žalost nam tega prmanjkuje, razmere in sistem nas v to silijo. Zakaj ne bi resneje mislili? So drugorodci, ki so tudi naprednega mišljenja, pa jih je malo; oni nimajo prilike kot mi Slovenci, le žal da se je v večji meri ne poslužujemo. Edino tisk je tisto sredstvo, a katerim moramo računati: ali postati ponos človeške družbe, ali navadno orodje današnjega sistema. Kdo je zadovoljen z njim? Ne bodimo nespetni in brezbržni. Delujmo bolj složno in dnevi lepših ur nam zasijejo. Vse si pa moramo pridobiti v složnosti. To si zapomnimo. Skušnje same bi nas morale učiti. Nihče ni bil rojen ne socialist ne komunist. Vsi smo bili z verskim pompom oslepljeni. Mi pa smo vsi upravičeni do boljše, poštenjše življenja. To pa si moramo sami pridobiti z izobrazbo, z delavsko izobrazbo. Ako vidimo kaj gnilega, je delavska dolžnost, da po metemo in istrebimo ljulko, ne lačemo dlake v jajcu. To je nespetno. Tega nisem napisal iz sovraštva do nikoga. Ali tako je bilo in je še danes.

Proč s puhlostjo! Resne volje in delovanja se poprimimo. Učimo se eden z drugim spoznavati resnico, ki je zapopadna v socializmu. To naj bo naše delo v letu 1933!

Leto 1932 se bliža zatonu, staro zamenjamo z novim. Tako se ponavlja leto za leto. Ali kaj pridobimo s to zameno letnih časov? Je še (19. nov.) 33 let, kar sem pričel svojo srečo v premogorov. To je sicer kratka, a obenem precejšnja doba. Med tem časom človek doživi marsikaj, največ slabega. Ker nisem eden tistih, da bi se zadovoljil z vsem, sem se pogosto sili sem in tja. Vse to mi ni prineslo nikake koristi, a precej škode. Edino, kar sem pridobil s tem, je več izkušnje. Na vse zadnje sem prišel do prepričanja, da smo skoro na enem in istem val. Žrtve današnjega

krivičnega sistema smo vsi, posebno velike žrtve pa sedaj.

Ako je enkrat tako daleč zavezano, da si farmar ne more pomagati, ves trud ne zadostuje za interese in davke, to je znak, da je nekje nekaj narobe. Ljudstvo se ne zdravi. Tako je tudi z industrijskimi delavci. So nas kaj naučile obupne razmere, katere so po naši delavski krivdi take, kakršne so? Prav malo. Zamenjamo leto za leto, vedno za slabše, po naši krivdi. Žalostno in vendar resnično. Lačne nasititi, nage obličiti, tako je zapisano, tako je bil Krist učil. Učil je tudi "ljubite se med seboj." Vse to je potvorba. Kje je kaka ljubezen med narodi, med ljudstvi? Koliko družin je danes na svetu, ki bi se mogle ponajati, da so srečne? Vse bi bilo mogoče, ako bi se mase zavedale svojih dolžnosti. Danes je sistem krivice v zamahu. Vsak zase, hudič naj vzame drugo! Tako se ponavlja leto za leto. Temu pravimo civilizacija!

Rad bi govorimo o demokraciji in enakopravnosti. Kje se nahaja ta vzvišena enakopravnost in demokracija? Kje in kako dolgo ju bomo še čakali? To je vprašanje. Vedno se ponavlja eno in isto. Kadar bomo organizirani, bo drugače.

Proč s sebičnostjo! V boj za delavske pravice, da postanemo res vredni ljudje s človeškim srcem in ponosom. Delajmo za skupnost, za izboljšanje človeške družbe. Kar škoduje skupnemu blagu človečanstva, odpravimo. Skupno pričimo graditi v letu 1933, pa bo sprememba ne samo na papirju, ampak dejanska.

H. Pečarič.

Par nasvetov glede dnevnika

Sharon, Pa. — Razprave o ohranitvi dnevnika so precej obilne in naši zvesti naročniki ugovarjajo na vse načine, kako bi se dalo dnevnik obdržati. Navedel bom par podatkov iz mojih izkušenj, ki sem jih dobil kot potovni zastopnik Prosvete in Proletarca. Mnogi so mnenja, da bi postali društveni uradniki zastopniki za dnevnik Prosveto. Moje mnenje je pravilno, če rečem, da bi to prav nič ne koristilo, da bi se kmalu naveličali, ker se bi prepirali, da ne morejo iz človeka izvleči dolarja, če ga že več mesecev ni imel prili-

ke zaslužiti. Morda kdo misli, da potovni zastopniki spijo. Ne, ne spijo, ampak trudimo se od 12 do 16 ur za obstanek naprednega lista, katerega zastopamo.

Tudi društveni tajniki se zelo trudijo za ohranitev dnevnika, pa nič ne pomaga. Več kot polovica uradnikov pa je, da niso naročniki na dnevnik Prosveto. Imajo po 3 do 6 članov v družini, pa jih ni mogoče dobiti, da se bi naročili na dnevnik Prosveto, ker jim cerkveni pridigarji pripovedujejo, da jih bo vrag vzel, če bodo čitali Prosveto ali Proletarca. So pa spet drugi, ki so navdušeni za napredne liste, se ne boje ne vraga ne zlodja, pa jim finančni položaj ne dopušča, ker so brez dela že več mesecev in več let. Prižadeti so mi živa priča, da sem mnogim priskočil na pomoč s tem, da sem od moje provizije založil, da jim ni bil list ustavljen. Pri tem sem sam prišel v velike finančne zadrege. Res je, da jih je mnogo, ki so mi vrnil in mnogi še bodo, čim se razmere izboljšajo. Oni pa, ki so se izselili neznan kam ali pa za stalno v staro domovino, seveda ne bodo nikdar povrnil.

Treba je omeniti, da je tudi mnogo društvenih tajnikov na sličen način priskočilo na pomoč našim naročnikom. Drugi so zadovoljni, da jim upravitelstvo pošilja Prosveto na kredit. So pa tudi taki, in teh ni malo, ki imajo denar v banki, list pa prejemajo na dolg. Mnogo jih je, ki bi se radi naročili in čitali, pa jim sredstva nikakor ne dopu- ste. In baš ti so vredni, da jim priskočimo na pomoč. Na pomoč priskočiti v teh časih pa je spet težko, kajti listi, ki bi radi pomagali, smo tudi sami prizadeti. Mnogi bi našo SNPJ in njen list najraj ugonobili. Ti priporočajo, da bi Prosveta zavzela drugačno stališče in načela. Proti taki spremembi so in bodo naši zavedni čitatelji in naročniki vedno odločno nastopili.

Priporočam, da bi se na društvenih sejah zavzeli, da bi vsako društvo darovalo en dolar v podporo listu, da bi dnevnik obdržali. Večja društva bi po svojih močeh več darovala, dokler se razmere ne izboljšajo. Tudi prispevke sem pripravljen sprejemati na mojem potovanju, in to seveda brez vsakega odbitka. I-mena prostovoljnih prispevalcev pa bodo objavljena v Prosveti z vso, ki jo bodo darovali. Tako sem storil že večkrat v slučaju stavek in v slučaju kakšne potrebne družine.

Poleg omenjenega bi apeliral na naše slovenske trgovce in o-

Donald Buckley, ki je bil med vojno, leta 1916 vržen v zapor kot upernik in izdajalec, je bil zdaj imenovan za guvernerja Irske. Guverner je zastopnik anglo-škotskega kralja.

brtnike. Tem bi toplo priporočal, da oglašajo svojo trgovino v dnevniku Prosveti. Isto velja za našo SNPJ, da bi dala večji oglaš, ki bi bil tudi nji sami v korist obojestransko. Uredništvo pa bi priporočal, da si nabavi lepe, privlačne romane, ker mi je dobro znano, da so taki romani dobra privlačna sila za list kot je dnevnik Prosveta. Vede- ti moramo tudi to, da se še posebno naše slovenske žene zanimajo za romane, ki jim prija- jo.

To naj za danes zadostuje.

Anton Zidanšek.

Državna banka izkazuje lep prebitok

V zadnjem letu napravila nad 19%. — Banka je ostanek Ne-strankarske lige

Bismark, N. D. — Banka države North Dakota je lansko leto napravila 19.6% čistega prebitka na vloženi kapital dveh milijonov, pravi poročilo državnega nadzornika, ki je bilo objavljeno te dni. Nadzornik pravi, da bi bil prebitok lahko še večji, če bi banka ne bila obzirna s farmarji, ki ne morejo plačati svojih obveznosti na dolg.

To je edina vladna banka v Ameriki. Ustanovljena je bila pred nekako 16 leti, ko je bila državna vlada v rokah Ne-strankarske lige. Velik boj proti nji so vodili posebno bankirji na vzhodu, kakor tudi proti državnim žitnicam. Kapitalistični časopisi so dnevno napovedovali polom te banke in tudi državnih žitnic. Te institucije pa so danes močnejše kot večina sličnih privatnih podjetij. Saj je v tej krizi propadlo že nad štiri tisoč privatnih bank, ta državna institucija pa stalno napreduje.

Življenje na Marsu

Neki novinar je posetil te dni prof. dr. Crommelina, predsednika krajevnih astronomske družbe v Londonu, ki je odšel pred nekoliko leti po 40 letnem službovanju kot vodja greenwiche zvezdarne v pokoj. Vendar pa je prof. Crommelin še danes, navzile svoji visoki starosti še zelo aktiven v astronomski stroki, vedno odkrije kakšno posebnost na nebu in zasleduje z zanimajem vsako novost v zvezdoslovju. Z obiskovalcem sta govorila med drugim o domnevnem življenju na Marsu. Prof. Crommelin je opozoril na najnovejšo vest neke ameriške zvezdarne, ki se bavi s podnebni razmerami na sosednem planetu. Po teh raziskovanjih je povprečna temperatura na Marsu nižja, nego smo mislili doslej in tudi druge podnebne prilike niso takšne, da bi mogle na njem živeti človeku podobna bitja. Pač pa so dani pogoji za življenje bitjem, ki bi bila prilagodena ondodnim razmeram. Marsikatera bitja, ki žive v severnih zemeljskih pokrajinah, bi n. pr. lahko eksistirala tudi na Marsu. Poudrobnije nas bodo o teh stvarih poučili morda novi ogromni teleskopi, ki jih zdaj izdelujejo v Ameriki.

Prof. Crommelin je govoril tudi o zabavnih in praktičnih poskusih, ki si jih dovoljujejo razni ameriški astronomi. Zvezda, ki dospejo na določeno točko neba, jim sporočajo namreč svoj prihod s signalom z zvonom. Zvezda je namreč osvetlila teleskopsko žarišče, v katerem je nameščena senčna žarnica. Svetlobni vtis se v stanici spremeni v električni tok, ki s pomočjo releja sklene še močnejši električni tok, ki je v zvezi z zvonom. Stvar je v bistvu ista kakor znani poskus senatorja Marconija, ki je s svoje ladje v Genovi prižgal brezžično električne svetilke na veliki razstavi v avstralskem mestu Sydneyju. Seveda ne gre za kakšno posebno pridobivanje energije iz zvezd. Pač pa eksistira aparatura, ki lovijo sončne žarke s pomočjo velikih leč in jih spreminjajo v električno silo.

Na vprašanje, kaj misli o astronomiji, je stari učenjak odgovoril, da ne more noben astronom verjeti vanjo in jo smatrati za kakšno znanost. Po njegovem mnenju tudi Tycho de Brahe in Kepler nista verjela v resnost svojega početja, ko sta izstavljal "horoskopi". Morala pa sta to delati, če sta si hotela zaslužiti kruh. Kdor je tako dolgo kakor on gledal v skrivne stvari neba, bo morda verjel v Boga in se mu uklonil — nikakor pa ne bo verjel v kakšno usodnost planetnih položajev.

Zmrznjena riba oživi v vodi

Dr. N. A. Borodin, ruski biolog, je zadnje dni na harvardski univerzi v Cambridgeu, Mass., eksperimentalno s ribo črnicco iz alaskskih voda, ki navadno služi za hrano psom v Alaski, ki vlečejo sani. To ribo je dr. Borodin vtaknil v električni refrigerator, kjer je zmrznila, da je bila trda kot podplat na čevlju. Stirideset minut je bila riba v refrigeratorju, kjer je bilo 16 stopinj pod ničlo (Celzij) mraza. Nato je vrge ribo — ki je bila po vseh fizičnih znakih mrtva — v skledo vode. V dveh minutah je riba začela gibati in nekaj minut kasneje je že erno igrala sem in tja. Poskus je bil večkrat ponovljen in vselej s istim rezultatom.

Dr. Borodin je rekel, da ta eksperiment najbrž ne bo brez praktičnih možnosti. Zakaj ne bi črke iz Volge usmrtili s mrazom in jih dobro shranjene v ledu poslali v Ameriko, kjer bi jih oživel in prodajali žive kot delikateso?

Značilno je to, da riba, ki zmrzne v vodi, ne oživi. Zmrzniti mora v mrazem zraku v refrigeratorju. Največ uspeha pri tem eksperimentu je bilo s ribami iz sladkih voda (jezer, rek in potokov). Enak uspeh je bil z nekaterimi žuželkami, ki so tudi oživele. Toda toplokrvne živali — k tem spada tudi človek — se trdovratno upirajo. Zmrznjene nečje oživele.

Iveri

Zenske ljubijo ljubezen.

Sramežljivost je občutek, ki ga moški pripisujejo ženskam.

V prijateljstvu je več ljubezni nego v ljubezni.

Gotovo morajo biti neke sličnosti, da se medsebojno razumemo, a biti morajo tudi neke različnosti, da se moremo ljubiti.

Ni dnevo, ko bolj ljubimo, in dnevo ko manj ljubimo. So dnevi, ko ljubimo in dnevi, ko ne ljubimo.

Ljubezen je kakor denar tu, da jo razpazujemo.

Brečen sem bil v ljubezni, je dejal nekdo, ko sem spoznal, da mi žena ni sposobna za duševno družilo.

Če ne ljubiti, ti zadostuje morda poljubi in nasladi. Če ljubiti, ne zadostujejo.

Zenske vodijo moša k njegovi ženi. Moš vodi svojo ženo k moškim.

Zenske so izumile ljubezen, moške zakon in svestobo. To ni paradoks!

V najmočnejšem možu se skriva sramežljiv čustvovalac, v najnežnejši ženi pohlepna realista.

—Federated Pictures.

Milica in civilni uradniki nastopajo proti slavojučim rudarjem v Tennesseeju.

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

DEMONSTRACIJE V ZADRU PROTI JUGOSLAVIJI

Fašisti so napadli jugoslovanski konzulat ter demolirali trgovine jugoslovanskih trgovcev.

Ljubljana, 8. dec. 1932. V Zadru, dalmatinskem mestu, ki spada k Italiji, je prišlo do hudih demonstracij proti Jugoslaviji. Demonstracije so se vršile v ponedeljek 5. decembra zvečer. Zbrali so se fašisti in vzklikali proti Jugoslaviji, napadli trgovine jugoslovanskih trgovcev Babiča, Simčije, Maca, Radumića in Pavca. Napadli so tudi in demolirali stanovanje Petra Zrinjskega. Demonstracije so nato odšli k jugoslovanskemu konzulatu in tu pobili vse kipe kakor tudi šipe na zasebnem stanovanju konzula. Italijanska policija ni preprečila napadov. Demonstracije je baše organiziral fašistični tajnik dr. Peter Marincovich (Marinković). Poslali so tudi brzojavni pozdrav Mussoliniju s pozivom, naj reši "zasluženo" Dalmacijo.

V odgovor na to so beograjski akademiki priredili v prostorih univerze protestno zborovanje in demonstracijo, ki pa ni prešla na ulice.

Smrtna nesreča. — V Breznu pri Mariboru je posestnik Ferdinand Kozjek spal stalno v hlevu. Tako tudi v noči od 3. na 4. decembra. Na nepojasnjen način sta se pa pomoči odvezala dva vola, ki sta potem hodila v hlevu sem ter tja. Eden od volov je stopil posestniku Kozjeku na trebuh, mu ga prepral, da so posestniku takoj izstopila čreva in drobovje. Prepeljali so ga naglo v mariborsko bolnico, kjer pa je poškodbam kmalu podlegel.

Umrli so: v St. Vidu na Dolenjskem Marija Krašovec, v Zalogu Hermina Biščakova, v Ljubljani 75-letni, upokojeni telegrafski pomočnik Ivan Havliček, po rodu Čeh, v Krškem 28-letni avtopodjetnik Ludvik Jesenšek, v Črmošnjicah posestnik Matija Samida, v Ljubljani mestni dopodstvenik uradnik Franc Rapaša, star 75 let, v Prevaljah 59-letna Terezija Kastelčeva, v Marenbergu Terezija Lukas, istotam gostilničarka Kristina Preglav.

Napad na učitelja. — V Kapelah pri Brežicah je bil izvršen napad na tamšnjega šolskega upravitelja. Ko je v svojem stanovanju zvečer opravil pisarniška dela, so mu neznanec razbil okna ter vrgel več velikih kamnov v stanovanje z namenom, da bi zadeli upravitelja. Vzrok je najbrž v tem, ker je šolski upravitelj Knapič sokolski delavec, soustanovitelj in starosta Sokola v Kapelah. Napadalcu so torej bržkone nasprotniki sokolstva. Podobnih napadov na sokolske delavce na deželi je bilo že precej.

Utonil v Dravi? — Pred tednom dni je odšel posestnik Silhan od Sv. Lovrenca na Dravskem polju s dvopreznim vozom in hlapcem Antonom Kodričem v Maribor po razne življenjske potrebine. Ko sta oba opravila vse potrebno v mestu, se je gospodar vrnil domov z vlakom, hlapec pa se je peljal z vozom. A gospodar je čakal hlapca vso noč in se naslednji dan zamen. Drugi dan so našli ob brodu voz z vprego, hlapca, Kodriča pa ni bilo nikjer in domnevajo, da je v temi in vinjenosti zašel v Dravo ter utonil.

Dravski utopljenec. — Pred podrugim mesecem je izginil od doma 60-letni upokojenec Andrej Zerjal z Zrkovske ulice na Pobrežju, mariborskem predmestju. Bil je zelo obupan zaradi bolezni svoje žene, ki se nahaja v bolnici, pa ni zdržal več doma in zbežal od doma. Niso ga našli in slutili so, da si je žel vzet življenje. In res so nekaj dni nato našli njegov klobuk na dravskem bregu. Šele zdaj pa so našli njegovo truplo. V Ptuj so potegnili iz Drave več močno razpadlo truplo, v katerem so spoznali pokojnega Zerjalo.

Samomor v Mariboru. — V Maistrovi ulici v Mariboru je iz četrtega nadstropja skočil na cestni tlak mlad brezposelni ple-

kraju in na Slapu pri Vipavi. Tu je ustanovil posojilnico, ki jo je kasneje prenesel v Vipavo in kjer posluje še zdaj. S svojim delom je Puncuh dvignil to posojilnico do največje posojilnice primorskih Slovencev. Na ta zavod je bil tako navezan, da ni maral slediti svojim štirim sinovom v Jugoslavijo. Z njim je izgubilo Primorje dobrega gospodarskega delavca.

Ustreljen tihotapec. — Na italijansko-jugoslovanski meji je prišlo zadnje čase že do več tragičnih smrti tihotapcev. Tihotapci z ene strani vtihotaplja k nam blago, kavo in podobne stvari. Pri tem zaslužijo precej, če imajo srečo. Če pa jim ta ni naklonjena, padejo v ječo ali celo v smrt. Ni dolgo, ko so granicarji ustrelili bežečega tihotapca na Javorniku, dne 1. decembra pa je prišlo spet do podobnega dogodka in sicer v vasi Vrh nad Starim trgov. Tamkaj je prebival s svojo družino siromašen nekdanji posestnik Antončič. Zaradi silne bede je zašel Antončič na tihotapska pota. Na državni praznik je z nekim vodnikom skušal prekorati mejo in vtihotapiti nekaj blaga iz Italije k nam. Zasačili so ju granicarji. Vodnik je obstal, Antončič pa je odvrnil vse blago ter začel bežati. Granicar je ustrelil za njim ter ga zadel s strelom v hrbet. Krogi je Antončič izstopila na prsih tik nad srebrom. Granicarji so priskočili k ranjenemu Antončiču ter ga odvedli na njegov dom na Vrh. Iz Lože došli zdravnik je ugotovil smrtno nevarno rano. Ker bi bolnik zaradi prevelike izgube krvi ne prenesel prevoza v ljubljansko bolnico, je zdravnik prepovedal prevoz. Ranjeni Antončič je rani najbrž že podlegel.

Ustreljen v vinjenosti. — V gozdu Gornje Savinjske na meji tujskega okraja so našli kmetje v grmovju skrito truplo 18-letnega Stanka Brumca, hlapca iz Vrhloga. Dne 2. t. m. zvečer so pili fantje v kleti posestnika Dobrška v Trnovcu, pa so se vinjeni sprli in stegli, pri čemer je nekdo ustrelil. Brumca naravnost v srce. Fantje so nato truplo zavlekli v gozd, da bi zločin prikrili. Na sodnem ogledu trupla v majšperški mrtvašnici je bilo dogmno, da je krogla zadela Brumca naravnost v srce in da je izstopila na hrbtu. Vsaka zdravniška pomoč bi bila zaman, rana je bila absolutno smrtna.

Kanadska "Borba" prepovedana. — Notranji minister je prepovedal uvažanje in širjenje listov "Borba", ki izhajajo v hrvaščini nekje v Kanadi, češ, da piše komunistično, proti interesom Jugoslavije.

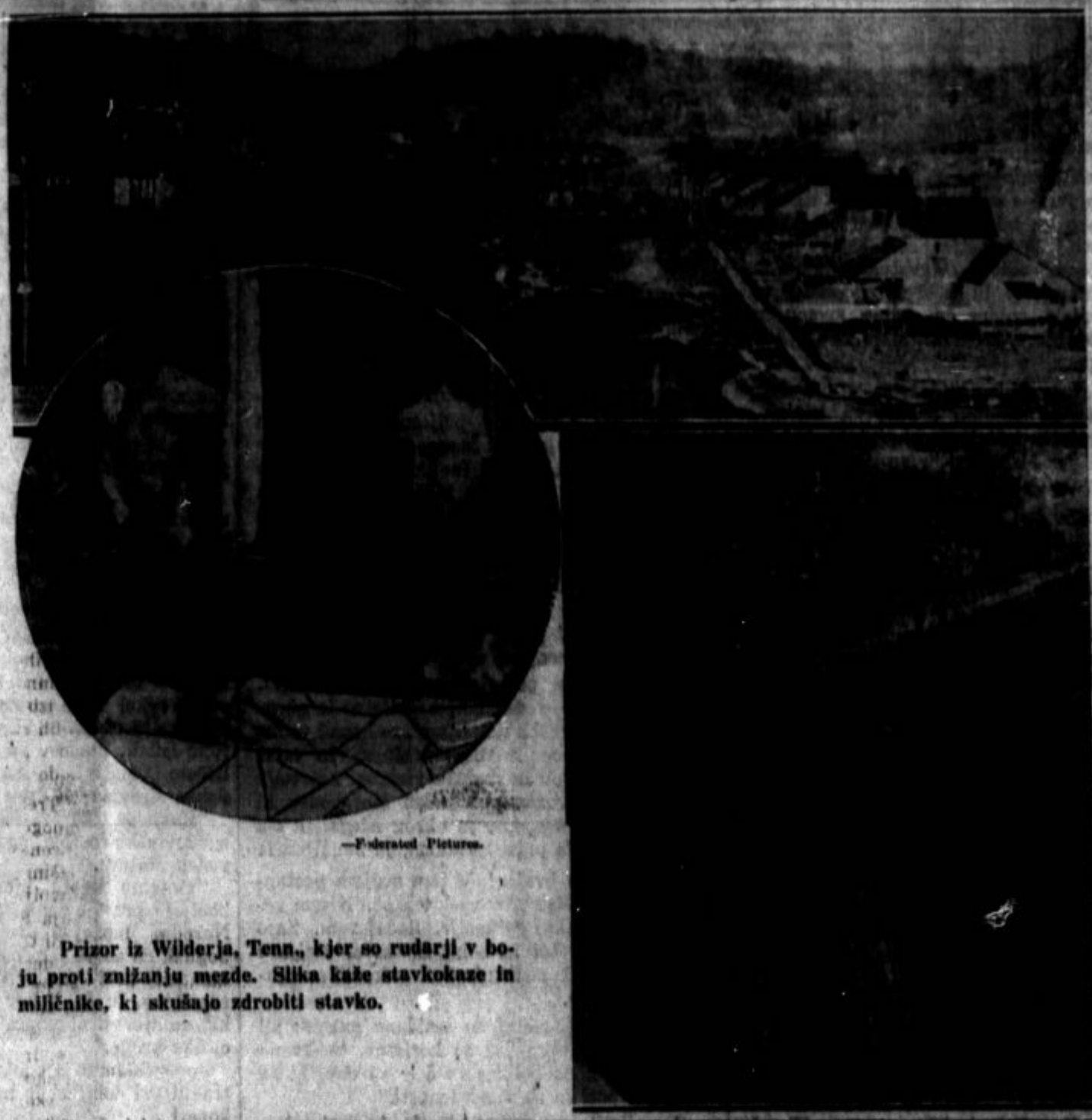
Redukcija jetnikov. — Kakor v Mariboru in Ljutomeru, tako so tudi v Celju in Ljubljani izpustili večje število jetnikov, vlomilcev in pretepačev, ki so bili obsojeni do 1 leta ječe. Uprave jetnišnice so dale tem jetnikom "dopust" za nekaj mesecev. Marca in aprila se morajo spet javiti "na službo". Vseh "reduciranih" jetnikov v področju višjega deželnega sodišča v Ljubljani bo okrog 300. Tudi voljake pošiljajo iz kasarn domov preden poteče rok. Voljaki, ki bi morali služiti skrajšani rok 9 mesecev, so bili odpušteni do-

mov že s petimi, šestimi meseci. Tudi to zaradi "varčevanja", da prihranijo vojaške kuhinje na fižolu, krompirju, zdrobu. Toda budjet vojnega ministrstva je nezmanjšana, še zmerom gre za vojaštvo letno nad 3 milijarde Din. Ker varčujejo, potrebujejo denar pač za druge vojne izdatke.

Zaloški pokol pred sodniki. — Pred malim kazenskim senatom se je moral zagovarjati močni, 22 let stari mesaraki pomočnik France Mazovec iz Zgornjega Kašija, ki je septembra meseca v neki zaloški gostilni z dvema mesarskima nožema oklal več fantov. Mazovec je bil obsojen na 16 mesecev ječe. Plačati pa bo moral še ranjenemu 11.900 Din odškodnine.

Umrli so: v Ljubljani bolnišni Marija Ribnikarjeva, mati Adolfa Ribnikarja, predsednika konzorcija "Jutra", istotam je umrla zasebnica Ivanka Treo, na Kodoljevem v Ljubljani posestnica Neža Vajde, v Ložu na Notranjem trgu Minka Dželendžić-Lahova, stara komaj 37 let, v Vevčah 71-letna Ivana Šubičeva.

Uboj v Dobrni. — V neki gostilni na Dobrni so se stegli fantje, pri čemer je dobil hud udarec po glavi s kolom 22-letni posestnikov sin Jože Fila. Ker je bil kol okovan z železji, je dobil Fila hude poškodbe na glavi. Privlekel se je ranjen do hiše nekoga sorodnika, kjer pa je čez nekaj ur umrl. V zvezi s tem ubojem so bili aretirani tri fantje in odpeljani v celjske zapore.

Prizor iz Wilderja, Tenn., kjer so rudarji v boju proti znižanju mezde. Slika kaže stavkokaže in milicinke, ki skušajo zdrobiti stavko.

Svetloba in telo

Spoznanje, da je solnce zdravilo, ni niti tako staro kakor si bi kateri mislil. Seveda, mi zemljani dvajsetega stoletja že sami čutimo potrebo po solncu in svetlobi kakor so nam isprehodni in bivanje na prostem postali v potrebo. Ne smemo pa pozabiti, da so se ljudje cela stoletja nahajali v temnih, nezdravih mestih, stisnjeni v duševnih stanovanjih ter niso hoteli ničesar ališati o solnčnih kopelih in o višinskem zdravljenju.

In v čem obstoja zdravilni učinek solnce?

Ako pogledamo solnčni žarek skozi stekleno prizmo, vidimo, da se razkroji v posamezne barve, tako imenovani solnčni spektrum. Svetloba ni nič drugega kot valovanje etra, in posamezna barva v spektru nič drugega kot valovanje gotove frekvence. Spektrum ima iste barve kot mavrica, katera se končuje z vijoličasto barvo. Obstoja pa še ultravijoličasta barva, katera pa je v mali množini. A že ta množina zadostuje človeškemu, živalskemu in rastlinskemu organizmu, da povzroči potrebno reakcijo, ki je nadvse važna za naš dobrobit in obstanek. Žal pa oblaki in megla zabranjuje dostop ultravijoličastemu žarku do naših teles in vsled tega je zdravilni učinek solnce na gorah veliko večji, ker vršaci navadno vedno mole iz megle in oblakov.

Le malo ljudi pa si lahko privoščijo daljše bivanje na gorah in visoko ležečih letoviščih, ako ravno niso to magnati. Ostali pa, ki ne utegnejo žrtvovati toliko prostega časa in likrat utrpiti tako velikih izdatkov, za nje je izborna zdravilno sredstvo kremenčeva luč ali "umetno višinsko solnce".

V tej pripravi se s pomočjo električnega toka izpareva v posebni posodi živo srebro, in to povzroča izredno svetlo ultravijolično žarenje. S pomočjo te kremenčeve luči ali "umetnega višinskega solnce" se zdravi tuberkuloza in rahitis.

Dalje je dognano, da se s pomočjo obsevanja s to lučjo množijo živiljenju prevažni vitamini, in to ne samo v živilih, temveč tudi v neživilih telesih. In prav vsled tega so v novem času pričeli obsevat bodajo matere, da bi mlado, rastočo, a še vedno

neživno mlado življenje postalo odpornejše, še predno se bi rodilo.

Odkar so je pozitivno dognalo, da se rahitični otroci odraščajo s ultra vijoličnimi žarki, se moderna zdravilna veda in vzreja dojenčkov vedno pogosteje poslužuje kremenčeve luči. Vsa blagodejni učinek ultra vijoličnih žarkov pa je komaj v začetnem štadiju in zato bomo še pogostokrat ališali o presenetljivih novih uspehih.

B. Rl.

Politični svare pred novo stranko

Panika se jih je prijetla, ko so se novi stranki pridružili farmarji

Ottawa, Kanada. — Voditelj obeh starih strank se je polastil strah, ker se je novi kanadski stranki Cooperative Commonwealth Federation pridružila organizacija United Farmers of Ontario.

Generalni pravdnik province Ontario W. H. Price je pričel vilitati zastavo konservativcev. Obrnil se je na cerkve, naj stopijo proti novi stranki, ki je — komunistična; ter pomagajo konservativcem umoriti novega zmajja. Pred novo stranko je posebno svaril farmarje, češ, da jo vodijo "teroristi".

Tudi med liberalci je nastala večja šumenje in vrvenje. Nj voditelj in član parlamenta Mitchell Hepburn je apeliral na volivce, naj se ne pridružijo novemu gibanju, ker to pomeni le cepljenje glasov. S svojimi napadi na to gibanje ni šel tako daleč kot generalni pravdnik Price.

Voditelj Commonwealth federacije je J. S. Woodward, socialistični državni poslanec in načelnik parlamentarne delavske stranke. Novo stranko, ki je bila ustanovljena zadnje poltetje in zahteva kompletno reorganizacijo družbe na podlagi socialističnega programa, tvorijo socialisti, laboriti in progresivci (farmarji). Pridružil se ji je tudi še več krajevnih uni.

Thomas dobil rekordno število glasov v Penni

Philadelphia. — Pri zadnjih predsedniških volitvah je socialistična stranka dobila rekordno število glasov v Pennsylvaniji. Za Thomasa in Maurerja je bilo oddanih 91.119 glasov, kar je nekaj več kot je prejel Debs leta 1920.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpišite svoj list!

Freudov nauk o sanjah

Prof. Freud, oče psihoanalitične šole, se je v zadnjih letih v javnosti bolj malo oglašal o svojem nauku in sadnji dve njegovi knjigi obravnavata čisto stranske filozofske stvari.

Sedaj pa je pripravil 70-letni učenjak novo knjigo, ki nadaljuje zbirko njegovih znamenitih vaučiliških predavanj, ki jih je izdal prvič pred 15 leti. V teh razpravah se bavi s centralnim problemom svojih raziskovanj, sliati s svojim naukom o sanjah. Ta nauk je bil predmet najostrejših napadov in slasti so zavračali njegovo trditev, da je večina sanj seksualnega izvora. Očitno so mu, da ni podal za "simbole", v katerih se izražajo v podzavestje odrinjene želje, nobenega dokaza in še pred kratkim so se na neki ameriški univerzi baš zaradi tega branili prisnati psihoanalizi značaj znanosti.

K temu pravi prof. Freud v svoji novi knjigi, da bi morali vsi tega razloga odrejati značaj znanosti tudi astronomiji, ki pač ne more mnogo eksperimentirati z nebesnimi telesi in je navezana akoro samo na opazovanje. Isto je s psihoanalizo, v katero pa so v novem času neki njeni raziskovalci vendar uvedli eksperimentalne metode. Tako je dr. Schroetter ugotovil, da se je seksualni material javljal v obliki psihoanalitičnih simbolov, če je globoko hipnotiziranim osebam velel, naj sanjajo o seksualnih stvareh. Čelo vrsto zanimivih poskusov je napravil n. pr. tudi prof. Silberer, ki je pokazal, da se da sanjsko delovanje zaslediti tako rekoč in flagrantni, kako prevaja abstraktne misli v vizualne podobne. N. pr. v dremavem stanju je mislil na to, da mora isboljšati nerodno mesto v neki razpravi. Na zadnje se mu je misel spremenila v prividi: videl je samega sebe, kako struži kos lesa. Freudova teorija veli, da so sanje je izpolnitev neklih želj in to trditev so nasprotniki najbolj pobijali. Dejstvo, da eksistirajo tudi sanje, ki izvirajo iz strahu in ideje kaznovanja, pa nikakor ne ugovarja temu nauku, trdi Freud, kajti tudi v teh primerih je spoznat v sanjah večinoma izpolnitev neklih želj, čeprav v skriti in nejasni obliki.

Zavist

— Zakaj pa plakaš, dečko?

— Ker bo imel moj brat počitnice, jaz pa ne.

— Zakaj jih pa ti ne boš imel?

— Ker se ne hodim v šolo.

Angielska tovarna za letala je naenkrat dobila večje naročilo iz Norveške. Poročilo ne pove, kdaj in zakaj so Norvežani dobili takšno vencoje za letanje.

Jack London:

ŽELEZNA PETA

Socijalni roman — Prevod Ivan Vuk.

Saj je ceneje, mnogo ceneje, kupiti generala, nego se bojevati z njim in z njegovo celo armado. Tako je bil — ali nočem imenovati imen. Dovolj se žalostim radi tega. Draga moja, jaz sem voditelj delavstva. Nikdar ne zapustim taborišča. In če bi me nič drugo več ne vzpodbujalo, ostane še vedno spomin na mojega uboga, starega očeta in na način, kako so ga izčrpali v smrt.

Solze so stale v njegovih očeh. Ni mogel pozabiti, kako so pohabili njegovega očeta — vseh ponižajočih laži in malih tatvin, h katerim je bil prisiljen, da je preskrbel svojim otrokom kruh.

"Moj oče je bil dober mož," je rekel nekdo Ernest. "Njegova duša je bila dobra, ali bila je izmučena in pohabljen in okamenela valed grozot življenja. Njegov gospodar, ta nadbestija, ga je spremenila v izmučeno, izčrpano žival. Se danes bi lahko živel, kakor tvoj oče. Bil je dobrega zdravja. Ali bil je navezan na stroj in izčrpal se je do smrti — radi dobička. Ne pozabi tega! Radi dobička — je s svojo srčno krvjo plačeval pijane orgije, bakanale, pojedine in druga razveseljevanja lenih parazitov bogatašev, njegovih gospodarjev."

7. Skofova vizija

"Škof je zgubil pamet," mi je pisal Ernest. "Nahaja se popolnoma zgoraj med oblaki. Danes zvečer hoče začeti s tem, da napravi na našem nesrečnem svetu zopet red. Hoče označiti svoje poslanstvo. Rekel mi je to, in zadržati mi ga ni moglo. Danes zvečer predsejude na zborovanju I. H. P., in takoj v začetku, v svojih uvodnih besedah hoče oznaniti svoje poslanstvo.

Ali te naj vzamem seboj, da ga boš ališala? Že vnaprej je obojen. Njegov nastop bo venčan z neuspehom. Zlomilo bo to tvoje in njegovo srce; ali za te bo to izborna nauk. Ti veš, draga, kako sem ponosen na to, da me ljubiš. In zato bi rad, da popolnoma spoznaš mojo ceno. Rad bi vse tisto, kar se ti morda na meni ne dopade, popravil in izbrisal. In moj ponos hoče, da spoznaš moje mnenje kot resnično in kot korektno. Moji vzgledi so trdi, ali ne uspeh tako blage duše, kakor je škof, ti bi povedal, zakaj sem prisiljen biti tako trd. Pridi torej danes zvečer. Čeprav se bo dogodila danes žalostna stvar, vendar čutim, da te še bolje privedem nase."

I. H. P. je držal svoje zborovanje ta večer v San Francisku. To zborovanje se je sklicalo, da bi se posvetovali o primernih sredstvih za pobljanje javne nemoralnosti. Škof Morehouse je predsedoval. Bil je zelo nervozen; ko je stopil na govorniško tribuno sem razločno videla, kako so mu napeti živci. Zraven njega so sedeli škofje Dickinson, H. H. Jones, vodja etičnega oddelka na univerzi v Kaliforniji; gospa W. W. Hard, velika organizatorica dobrotelosti, Filip Ward, ravnotako veliki filantrop in še nekateri manjši ljudje na polju morale in ljubnosti do bližnjega.

Škof Morehouse vstane in začne nepričakovano:

"Peljal sem po ulicah mesta. Bil je večer. Tu in tam sem pogledaval okoli okna moje kočije. In naenkrat so se odprle moje oči, in videl sem tam zunaj resničnost. Najprej sem zakril oči z rokami, da bi ne videl strašne slike; ali potem, v temi, me je vprašalo: Kaj sto-

riti? Nekoliko pozneje me je vprašalo na drug način: Kaj bi rekel Odrašenik? In a tem vprašanju me je objela velika svetloba in spoznal sem svojo dolžnost, kakor Savel na potu v Damask.

Ukazal sem ustaviti. Stopil sem iz voza in pregovoril dve nesrečni ženi, naj sedeta k meni v voz. Ako je imel Jezus prav, potem sta bili obe nesrečni moji sestri in edin up njunega očiščenja je ležal v moji ljubezni in skrbi. Stanujem v enem iz prijetnih krajev San Franciska. Moja hiša stane stotisoč dolarjev in pohištvo, biblioteka in umetne zbirke so vredne še več. Gosposka hiša je to; ne, to je palača in mnogo je v njej služabnikov. Nisem znal, zakaj so palače pripravne. Mislil sem, da zato, da se v njih živi. Ali sedaj znam. Vzel sem obe ženski z ulice v svojo palačo in ope ostaneta v njej. Hočem napolniti vsak prostor v svoji palači s takimi sestrami, kakor sta bili omenjeni dve."

Poslušalci so postajali vedno nemirnejši. Postajalo jim je vedno bolj neprijetno in obrazi tistih, ki so sedeli na tribuni, so kazali vedno večji strah in vedno večjo pobitost. In vstal je škof Dickinson in zbežal z izrazom nejevolje na obrazu iz dvorane. Ali škof Morehouse, ki je pozabil na vse, kar je okrog njega, in oči katerega so bile polne prikazni, je nadaljeval:

"O sestre in bratje! V tem svojem postopku sem našel odstranitev vseh težkoč. Nisem vedel dosedaj, zakaj so kočije. Sedaj vem. Zato so, da se alabotni in bolni in starci vozijo v njih; zato so, da se izkaže čast onim, ki so zgubili čut strahu.

Nisem vedel, zakaj so sezidane palače; ali sedaj sem našel, zakaj so koristne. Cerkvene palače naj bodo bolnice in šole za one, ki so krenili s poti in so v nevarnosti."

Obmolnil je, prevzel docela in razburjen, iskajoč, kako bi najbolje podal zbranim svojo notranjost.

"Nisem pripravljen, ljubiti bratje, da vam govorim o morali. Predolgo sem živel v sramoti in v licemerstvu, da bi mogel sedaj drugim pomagati; ali moj postopek z ženskami, mojimi sestrami, mi pravi, da je lahko najti pravo pot. Za tiste, ki verujejo v Jezusa in v njegov evangelij, ne more biti drugega razmerja med ljudmi, kakor ljubezen. Ljubezen sama je močnejša nego greh — močnejša nego smrt. Zato govorim k bogatim med vami, da je njih dolžnost storiti to, kar sem jaz storil. Vsa premoženja med vami naj vzame v svojo hišo enega iz prave poti zašlega in naj ga upošteva kot brata ali kot sestro. In v San Francisku ne bo potrebno niti policije, niti sodnikov. Ječe se spremene v bolnišnice in zločinci izginejo z zločinci.

Mi se moramo žrtvovati sami in ne samo svoj denar. Moramo narediti, kakor je naredil Kristus. To je poslanica cerkve. Daleč smo se umaknili od učenja Gospodovega. Postavili smo na mesto Kristusa denar. Tu imam pesem, ki pripoveduje celo zgodbo. Naj jo prečitam. Zapisana je bila od neke blodne duše, ki pa je vendar jasno videla. Pesem naj se ne smatra kot napad na katoliško cerkev. To je napad na vse cerkve, na pomp in sijaj vseh cerkev, ki so krenile stran s pota Gospodovega in se oddelile od svojih ljubečih.

(Dolje prihodnjik.)

Ivan Vuk:

Po valovih Donave široke ...

(Beleške iz popotnega dnevnika.)

Zdravko je kimal z glavo in pristavil:

"Ne vem, če je tista pomoč Avstriji bila za Jugoslavene koristna?"

"Hm ... Kdo bi vedel to najprej in da so habzburški grofje ljubili požirati prirege", je odvrnil Tein spremljevalec.

"Prej enkrat ste omenili, da je bil Banat Belo ali Panonsko morje", je pripomnila Tea.

"Da. Sedaj je sestavni del one ogromne nižine, ki jo, kakor v loku, obkrožajo Karpati od Pošana do Bajasa. To nižino je pokrivalo nekoč Belo ali Panonsko morje in so danes njegovi največji ostanki Blatno in Nizidiško (Neusidlerske) jezera, poleg drugih, kajpada, jezer in barij ... V teh velikih ravninah in v ogrskih pustah je pojav, ki ga v naših krajih ni. Navadno se ga vidi na stepah, prerijah kakor na mirni moraki površini — pojav, ki se mu pravi "Fata morgana".

"Fata morgana", je vprašala Tea in tudi oči gospe Marije so vprašale. "Ali je to mogoče, tukaj?"

"Zakaj ne? Saj je ta nižina ogromna, kakor sem rekel in ogrske puste kakor prerie."

"Rada bi videla tako fata morgano", je rekla Tea.

"Verjamem", je rekel njen spremljevalec. "To je pojav, sicer povsem naraven, ki pa vas preseneča, razburja, očaruje ... To je nekako zračna slika z vso umetniško točnostjo od narave posneta. Zdi se vam, kakor da gledate kakšno čarobno sliko iz "Tisoč in ene noči", kakor da sanjate kakšne čudovite sanje. Pred vami se v zraku prikazuje čudni stolpi, gradovi, mesta, vasi, gore, morake ladje, ki plovejo, vse kakor v kakšni veliki panorami. Med narodom še živi vera, da je delo neke skrivnostne čarovnice, vile Morgane. Po keltški pravljici je to hčer kralja Pandragona in zavržena ljubica Lancelotova, ki se danes živi v fata-morgani ...

Znanost pa razlaga fata morgano, da je to posebno lomljenje svetlobnih žarkov skozi zračne sloje."

Zdravko je segel v besedo: "Profesor fizike nam je pravil, da se svetlobni žarki lomijo, ko grede iz gostejše sredine v redkejšo ali obratno."

"No, isto je, ko grede žarki skozi zračne sloje ki imajo razno toploto. Valed tega se dogaja, da se vidijo predmeti, ki so drugače v veliki daljavi in ki bi se jih drugače sploh ne moglo videti."

"Torej nekaj periskop", je pripomnil Matevž.

"Recimo", je dodal Tein spremljevalec. "Mnogo je pokraj, ki so posebno povoljne za take

prikazni. To so, na primer, Siciljske morake ožine, velike peščene ravnine Perzije, Misirske, Tatarske ... In, kakor sem rekel, v madžarskih ravninah. Madžari pravijo fata-morgani "Lel-bab" in pripovedujejo o nji silnično pravilico kakor je o keltki kraljici. Madžarski pisatelj Hynfalvi opisuje približno tako ta pojav:

— Sonce se je začelo vpenjati vedno višje. Jutranja svetlost je izginila. Zrak postaja vse toplejši. Naenkrat se nam zdi, kakor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred nami oči se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernostvi barvi. Nastalo je. Sedaj se nam približuje, sedaj se zopet oddaljuje ... Naenkrat se razlije obroč nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro šli ... V vseh straneh nas je obkrožala čarobna morja. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gradovi, vasi, gradovi, mesta ... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovendane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepo vrti, se menjavajo druga za drugo ... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto njih vidimo neznatne studence, skromna bajta ali šotor ... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike ... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno se to slika in pričori, da nas kar prevleče ... Tam grede nekakšni pošasti, na glavah rogovi dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo po zraku. In te rogove pošasti spremljajo orjaki. Za trenutke nato se razvedri in grinjalo: pred nami oči se ga-

se breza goveda, usiljenih v vrsto kakor kakšne vojske čete ...

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Dalibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petoffi — pomadžaren arborhavat "Petrovič" ...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vaa Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upajo, da bodo tam našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamnenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju, plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovenska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja", je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovice pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili tisto zgodovinsko torišče" je bil rado-veden Matevž.

"Tistemu mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini 'grad'. Narodni muzej v Beogradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in v mislih se ustavili pri dobi, ki jo hočejo izkopati ...

Parnik je plul ravno proti mostu. Zdelo se nam je, da bo dimnik zadel vanj, tako nizek se nam je zdel z ladje. Ko pa smo pluli pod njim, se je še le videlo, da še manjka dimniku do mostu, kjer bi lahko zadel, morda več nego dva metra.

Temnozeleno vodo Donave ležal mirno, pokojno, nad njo pa letajo golobi in divje rabe. Razbrzdano se potaplja v išečo ribe ... Na obeh obalah se razprostirata ravnina, a ob vodi stoje vrbe-žaluzije in se spavajoče zibljejo v prijetno božajočem vetru ...

In bilo nam je čudovito pri srcu. Donava pa je šumela ob stenah parobroda, kakor da se pogovarja z njim, dalje tja pa je leno, vendar samozavestno tekla naprej, vedno naprej, do cilja, do Črnega morja ...

Tam, na desni so razvaline. Mogočne, ogromne ...

Trdnjava Smederevo.

"Mogočnost gleda iz razvalin še sedaj", je rekel Zdravko in vzbolil pral.

"In vendar", je pristavila gospa Marija. "Kaj je to, mogočnost? ... Nekaj, kar ni absolutno, kar je relativno, kakor vse, kar je ustvarjeno z rokami ..."

Parnik se je približeval Smederevu. Godba je pozdravljala Smederevčane z živo koračnico. Tein spremljevalec je pokazal z roko:

"Tam, z gornje, desne strani vidite hribe. To se znamenite smederevske gorice. Grozdi so težki od 2 do 3 kilogramov. Pravijo mu "carako grozdje" in tudi druga razna imena, kakor "Kil-barke", in še in še ... A grozdje je eno in isto.

Nasmejal se je in prižgal cigareto ...

Parnik je pozdravil Smederevčane s tem, da je plul ob obrežju, nato pa zopet krenil v sredi-Donave. Godba je igrala še vedno, z obrežja pa so mahali z rokami v pozdrav ...

"Kaj so te razvaline, ki se tako romantično dvigajo ..."

"To je trdnjava Smederevo. Srednjeveška trdnjava mesta Smederevo", je rekel Tein spremljevalec. Kako je dobilo to ime, je zaprt v temi. Njegovo ime se javlja šele za časa despotov, v poslednje dni arabske državne samostojnosti kot ime poslednje prestolnice. Halkondil govori o Smederevu kot o Sponderobisu, katero ime so Slovenci spremenili v Smeder, Turki v Semender, a Madžari so ga smatrali kot nekak skrajšan Szent Endre (Sveti Andrej). Rankanus ga imenuje Smedris, iz katerega je morda nastala arabsko "Smederevo", ali kakor še rečeno, to je zavito v temo."

Ko je po smrti Stepana Visokega zasedel prestol despot

Džurdže, je bil položaj zelo mračen. Vasko je čutil, da so nastali dnevi težke resnosti in velike nevarnosti. Vedelo se je, da pripravljajo Turki veliko vojno proti Srbiji. In dasi neradi, so se Srbi zvezali z Madžari. Džurdže je odstopil Beograd kralju Sigismundu, ter zato dabil nekak mesta v Sremu na Ogrskem.

Leta 1427 so Turki prišli v Srbijo in po odporni borbi vzeli Kruševac. Drugo leto je bila bitka pri Golubcu, kjer so bile združene armade od Turkov poražene. Sklenil se je mir in Turki so obdržali Golubac, Kruševac in Niš, a ostale zavzete kraje so vrnil Džurdžu pod pogojem, da jim plača davek letno 50.000 dukatov in da jim v vojni pomaga s 3000 konjenice.

Strašni časi so nastali. Veliki davki in težki kuluki so izmugavali narod do skrajnosti. Džurdže je potreboval vojsko in trdnjave za odpor proti novim turškim napadom. Po vsej deželi so se utrjevala stara mesta in zidala nova. Ker ni imel več Beograda, se je Džurdže odločil, da zgradi novo, utrjeno prestolnico, v kateri bi se mogel braniti. In odločil se je, da se zida trdnjavo Smederevo.

Nelapa pripovedka je ostala iz tiste dobe, ki jo je pripovedovalo ljudstvo. V državi "Proklete Jerine" je nekako 77 mest trdnjav. Kuluk je že bil vsem zopern. Niti ženske niso bile izvzete in so morale delati. Govorilo se je o nekih hribih, da se je iz njih odnašalo kamenje s kozami. 12 let ni smel nikdo pojesti jajca. Vsi so jih morali dati zidanjem, da so iz njih delali malto za zidovje Smedereva. Da se je preskrbelo kamenje porušeni gradovi: Zdrele in Gradca, so razvrtli ljudi v verigo do samega Smedereva, da je tako človek človeku podajal v roke kamen za kamnom ...

Po narodni pesmi je starina Novak valed strašnega dela pobegnil med hajduke. In o Jerini se poje:

"Ko gradil se Smederevski grad, ukazala je sedati se stolpe, pozlatila vrata je in okna, naložila davke na deželo, na vsako hišo po tri litre zlata, to je, brate, po tristo dukatov."

Naredi ni proklel Džurdže, nego njegovo ženo, Grkinjo, despotico Jerino, katero je nazval "Prokleta." To je bil odjek zatajevanje jeze in trpljenja, odjek sovraštva, ki se je za vse to zila na tujko na prestolu ...

Zidanje se je začelo 1429. Vo- dil je zidanje brat despotice Jerine, knez Džurdž Kantakuzin, a načrt je izdelan po vzoru Carigrada, katerega osnovna oblika je bila istotako trokotna. Seizdan je bil 1430 leta. Turki so se balli, da se Džurdže ne zveže z Madžari in da bi tisti čas še bolj okrepli, pretenzije, ki jih je že dobila Porta valed ženitve sultana Bajazarita z Lazarevo Milevo, so bili tehtni razlogi, da

se sultan oženi z Džurdževo hčerko Maro.

Lepota hčerke arbskega despoti — govori nek francoski zgodovinar — je namreč prekašala lepoto vseh Grkinj in turški sultan je z velikim poželjem njem hrepel po nji.

Sultan Murat je poslal poslanca, ki so zahtevali ali Maro, ali Srbijo.

Strašno težko je bilo Džurdžu, dati hčerko, najmlajšo, komaj 14 let staro? Ali kaj storiti? Kako se ubraniti mogočne turške vojske? ... V eni iz sijajnih dvoran smederevskega gradu — trdnjave — je zasedal državni svet. Na seji je bila tudi despotinja Jerina in njen predlog je bil: Sultanu se mora dati Maro. Despot Džurdže se protivi, a naposled se uda. Ljudstvo je to globoko pretreslo. Nepopularnost Jerinina se je še povečala ...

Prišli so v Smederevo sulta-

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam se naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov upravnilištva Prosvele, da se lahko točno uredi imenik za pošiljanje Prosvele. Imena in naslove, katere polijete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravnilištvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalašč zato pripravljene listine vse naslove upravnilištva Prosvele posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravnilištvo ljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.

Ph. Godina, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklopu 8. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prilijete eden, dva ali tri štane iz ene družine in iz enega naslova k eni naročnici. List Prosveta stane za vse enake, za štane ali neštane \$6.00 za eno letno naročnico. Ker pa štani se plačajo pri ocenitvi \$1.30 za tednik, se jim to prilijete k naročnici. Mi prilijete enega, dva ali tri štane iz ene družine k eni naročnici. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list dragar za štane S. N. P. J. List Prosveta je vada lastnina in gotovo je skore v vsaki družini, ki bi rad štani list vask dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevniki Prosvele. Cena lista Prosvele je:

Za Džurdže, državo in Kanado \$6.00	Za Čicogo in Čicogo je.....\$7.50
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....6.50
2 tednika in.....3.00	2 tednika in.....5.10
3 tednika in.....2.40	3 tednika in.....4.30

Izpolnite spodnji kupon, prilijete potrebne vrste denarja ali Money Order v plunu in li naročite Prosvele, list, ki je vada lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri tak članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo shajval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevniki Prosvele, to takoj naznaniti upravnilištva lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosvele. Ako tega ne storo, tedaj mora upravnilištvo snižati datum sa te vrste naročnice.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Prilijete polijam naročnico na list Prosveta vrste 8.

Ipo _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga prilijete k moji naročnici od slednjih članov moje družine:

Ime _____ Čl. družina št. _____

Ime _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

TELEFON ROCKWELL 2904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila na veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cena zmerna, unijako delo prve vrste.

Za večje po informacije na telefon:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTREMA POJASNILA